

Jiří Kubeš – Vítězslav Prchal

Tobiáš Antonín Seeman a jeho kalendářové zápisy z let 1726–1747

Abstract: The article deals with the daily calendar entries of Tobias Anton Seeman from the second quarter of 18 century. Seeman served as the Hofmeister to Bohemian noble Franz Anton Count Sporck and then to his successor Franz Karl Count Swéerts-Sporck. Majority of these entries are preserved in original calendars (17 years), three calendars were lost and they are known in the modern transcriptions from the beginning of 20 century only. The authors introduce the project that was solved at the University of Pardubice (2009–2011) and in its frame the Seeman's calendar entries are going to be published in the form of a modern critical bilingual edition during 2012. Finally, the article brings a short biography of Tobias Anton Seeman who was serving to his above mentioned masters for long 60 years.

Key words: F. A. Sporck - T. A. Seeman - 18th century - calendars - diaries - officers

Úvod

V roce 2011 tomu bylo 110 let, co se objevila první rozsáhlejší a fundovaná práce o Františku Antonínu Šporkovi. Vděčíme za ni Gustavu Eduardu Pazaurovi (1865–1935),¹ jenž hned v první poznámce shrnul, z jakých zdrojů informací při tvorbě práce vycházel. Zmiňuje nejprve 13 kopiířů odeslané korespondence a hned potom píše, že několik měsíců studoval „*die – leider nicht ununterbrochen erhaltene – Folge der Tagebuch-Kalender, die wir dem gewissenhaften Haushofmeister Tobias Josef Anton Seemann verdanken*“. I po více jak století musíme konstatovat, že zmíněné kopiáře (nejen) korespondence a kalendářové zápisy zůstávají a zůstanou pro svůj velký časový záběr a mimořádnou rozsáhlost alfou a omegou většiny bádání o hraběti Šporkovi i jeho dědicích z rodu Swéerts-Sporck a nikdo je nemůže zcela minout. Z tohoto důvodu je nutné se vrátit až k Pazaurovi, jenž byl zřejmě prvním badatelem, který se systematicky zabýval těmito unikátními prameny. My máme nyní zaostřeno na kalendářové zápisy, proto

1 Gustav Eduard PAZAUREK, *Franz Anton Reichsgraf von Sporck und seine Lieblingschöpfung Kukul*, Leipzig 1901. Pazaurek byl historik umění a řemesel, pocházel z Prahy, ale přestěhoval se do Německa, kde dlouhá léta působil jako ředitel Zemského muzea řemesel (*Landes-Gewerbemuseum*) ve Stuttgartu a napsal řadu pojednání o dějinách skla a porcelánu.

je pro nás relevantní Pazaurkova zmínka, že je velká škoda, že se v Kuksu nedochovaly v úplné řadě a že chybí zejména z první čtvrtiny 18. století, jež ho vzhledem k tématu jeho výzkumu a zaměření na osobu hraběte Šporka zajímala nejvíce. Autor nám ale podává zároveň informaci, že některé možná nejsou zcela nenávratně ztraceny.²

O kalendářích

Pazaurkova domněnka vyslovená na samém počátku 20. století je aktuálním vývojem skutečně potvrzována. V rámci prací na projektu moderního edičního zpřístupnění Seemanových zápisků (viz níže) se totiž podařilo objevit v soukromých sbírkách v Německu a v Rakousku dva odborné věřejnosti (Pazaurka nevyjímaje) doposud zcela neznámé kalendáře s poznámkami hofmistra Seemana. Rok 1727 se nachází ve vlastnictví pana Stephana Swéerts-Sporcka v dolnorakouském Wolfpasingu, rok 1730 se nacházel v rodinné sbírce pana Karla Jeschkeho ve württemberském Ludwigsburgu. Díky velkorysému daru pana Jeschkeho je v současné době v držení členů týmu zpracovávajícího edici kalendářů a v budoucnu se počítá s jeho inkorporací do fondů knihovny Hospitalu v Kuksu, kde jsou uloženy i zbývající originály diarií.

V současné době jsou tedy známé, ať už v originále či v opisu, deníky z téměř celého období, kdy Tobiáš Antonín Seeman sloužil jako hofmistr nejprve Františku Antonínu Šporkovi a po jeho smrti Františku Karlu Swéerts-Sporckovi, tzn. od roku 1726 až do své smrti na počátku roku 1750. Kalendářové zápisky počínají rokem 1726 a končí rokem 1747, ale je téměř jisté, že si nějakou formu zápisků vedl po celou dobu, co byl v panské službě.³ Uvedené období let 1726 až 1747 však bohužel není bez cézur. Zcela ztraceny jsou tři roky zápisků pro léta 1728, 1736 a 1738 (rok smrti Františka Antonína Šporka

2 „Im Besitze des Grafen Gustav Sweerts-Sporck befinden sich nur die Jahrgänge 1699 (noch von Seemann's Vorgänger geschrieben), 1726, 1729, 1731, 1732, 1733, 1735 und 1737, sowie eine Reihe von ebenfalls von Seemann gewissenhaft geführten Kalendern, die jedoch [...] bereits der Zeit des Erben und Rechtsnachfolgers, des Grafen Franz Karl Rudolf von Sweerts-Sporck, angehören. – Leider ist in der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts – Graf Johann Philipp 1781–1854 war geisteskrank – mit den Sporck'schen Archivalien arg gehaust worden; unredliche Diener verschleppten dieselben und veräußerten sie zu Schleuderpreissen in alle Windrichtungen. Hoffentlich gelingt es mit der Zeit, wenigstens einige der verschollenen Jahrgänge in öffentlichen oder Privatbesitz wiederzufinden. – Der frühere Kukuser Bürgerschuldirektor Anton Schmitt, der auch in seiner späteren Station Friedland das Interesse an der Geschichte seiner Heimath nicht aufgab, soll eine Reihe von Tagebuchkalendern abgeschrieben haben, die hoffentlich wenigstens in copia zum Vorschein kommen dürften.“ Tamtéž, s. 7, pozn. 14.

3 Například v denním zápise k 25. 6. 1740 se sám Seeman zmiňuje o svém kalendáři s poznámkami z roku 1723, tedy ještě z období před nástupem do funkce hofmitstra Šporkova dvora.

a nástupu jeho dědice Františka Karla Swéerts-Sporcka), navíc i v některých dochovaných nejsou zápisy zcela souvislé.⁴

Na tomto místě je třeba také předeslat, že ne všechny zmiňované kalendáře přežily do dnešních dní v originálech. Vyjma nově objevených let 1727 a 1730 jsou všechny původní zápisky, které si Seeman pořizoval do tištěných svatováclavských kalendářů (*Neuer Prager Titular und Logiaments- Kalender zu Ehren des H. Wenceslai/Fürsten/und Martyrers/ Patrons des Königreichs Böhme*)⁵ uloženy v knihovně Hospitalu Kuks. Jde o léta 1731–1733, 1735, 1737 a 1739–1747.⁶ Léta 1726, 1729 a 1734 jsou dnes známa pouze z opisů, jež pořídil na počátku 20. století Tomáš Halík, respektive Ernest Back (rok 1734).⁷

Ředitel reálného gymnázia ve Dvoře Králové nad Labem Tomáš Halík (1856–1944) byl jedním z řady badatelů, kteří při své práci o osobě Františka Antonína Šporcka využívali měrou vrchovatou právě Seemanových diarií.⁸ Zároveň Halík stojí svým zapáleným zájmem o hraběte a jeho stopu v regionu, jakkoliv jsou jeho texty poznamenány jakousi podprahovou akcentací češství v převážně jazykově i kulturně německém prostředí i pozitivistickým přístupem k pramenům na jedné straně, a nekritickým, místy z dnešního pohledu až naivním obdivem k „osvícenecké“ osobě hraběte na straně druhé, bezesporu pevně v základech současného šporkovského bádání.

Byl to také on, kdo v rámci přípravných prací pro své badatelské dílo pořídil opisy všech tehdy ještě existujících diarií (tři výše zmíněné kalendáře se od té doby ztratily), aby je ve formě dvou úhledných svazků sešitů formátu A4 následně roku 1928 (resp. 1930) věno-

4 Největší mezery evidujeme u let 1726, 1729, 1739, kde je jen několik málo zápisů z konce roku a z let 1744 a 1746, kde nejsou zápisy pokryty vždy zhruba čtyři měsíce.

5 Tento typ kalendáře byl vydáván v Praze zhruba v letech 1720–1770. Některé jsou dnes uloženy i v německých a rakouských knihovnách (v Jeně mají roky 1719, 1726 a 1728, v Rakouské národní knihovně ve Vídni začíná řada rokem 1726, v Drážďanech pak uchovávají několik kusů z padesátých a šedesátých let).

6 Knihovna Národní kulturní památky Hospitalu Kuks, inv. č. 6978–6980, 6982–6987 a inv. č. 6989–6994. Pod inv. č. 6981 je sice uložen kalendář z roku 1734 s rukopisnými poznámkami, ale mají jednak pouze účetní charakter, jednak pochází z pera více autorů. Seemanova ruka v nich nebyla s jistotou rozpoznána.

7 Osudy Seemanova kalendáře na rok 1734 jsou vskutku kuriózní. Roku 1931 pořídil královédvorský advokát a šporkovský sběratel Ernest Back strojopisný přepis dnes již nezvěstného opisu originálu Seemanova deníku z roku 1734, který stvořil roku 1871 kukský řídící učitel A. P. Smidt. Originál roku 1734 byl nezvěstný již v době, kdy Gustav E. Pazaurek při práci na Šporkově monografii využíval všechny Seemanovy kalendáře, uložené tehdy na Kuksu v rodové knihovně Gustava Adolfa Swéerts-Sporcka. Roku 1932 pak Backův strojopisný přepis přeložil do češtiny Tomáš Halík. Backův přepis i Halíkův překlad roku 1734 jsou uloženy v Městském muzeu Dvůr Králové nad Labem, sign. PT 9093.

8 Jde zejména o drobné práce Tomáš HALÍK, *Hrabě František Antonín Sporck: Kuks za jeho doby*, Dvůr Králové nad Labem s. d. [1904–1905] a další vydání; TÝŽ, *Hrabě František Antonín Sporck a památky umění sochařského "v Betlemě"*, Dvůr Králové nad Labem 1904 a další vydání; TÝŽ, *Průvodce po Betlemě u Dvora Králové n. L. a jeho okolí: (Umělecké památky v Betlemě, Žireč a Choustníkovu Hradiště)*, Dvůr Králové nad Labem 1933; a konečně TÝŽ, *Průvodce po Kuksu*, Dvůr Králové nad Labem 1933.

val do sbírek tehdejšího Archivu ministerstva vnitra v Praze, kde jsou uloženy dodnes.⁹ Na konci dvacátých let 20. století pak do kontaktu s Halíkem vešel mladý jindřichohradecký archivář Karel Tříška, který se posléze rozhodl hraběti Františku Antonínu Šporkovi věnovat svojí dizertační práci.¹⁰ Ten po dohodě s královédvorským doyenem pořídil i české překlady některých vybraných let Seemanových zápisků, jež jsou dnes uloženy v rukopisných sbírkách tamního muzea.¹¹

Nevíme přesně, kdy si Tobiáš Antonín Seeman začal zpravidla na volné listy tištěných svatováclavských kalendářů vést své denní zápisy. Nejpozději však s nástupem do funkce Šporkova hofmistra v dubnu roku 1726 se tato jeho praxe stala povinnou součástí výkonu jeho úřadu. Z příkazu svého zaměstnavatele si Seeman s velikou přesností v řádu hodin zaznamenával dění na hraběcím dvoře a věci s tím související. Zápisy ze šporkovského období ze všeho nejvíce připomínají jakousi kroniku pestrého každodenního života kukského pána. Převládají záznamy vztahující se ke společenskému dění v nejbližším okolí hraběte Šporka, k jeho prestižním sociálním kontaktům, reprezentačním aktivitám a vůbec „velkým osobním činům“, které bylo třeba z pohledu jejich tvůrce uchovat.¹² Seemanovu povinnost vést si dennodenní zápisky tak můžeme nejspíš vnímat v kontextu škály promyšlených nástrojů, které hrabě Špork coby obratný tvůrce mýtu o vlastní neobyčejnosti využíval ke geniálnímu rozšiřování adekvátního veřejného obrazu své osoby.

Nicméně Seeman byl v první řadě úředník. Do běžné náplně jeho úřadu patřilo vést ve jménu svého chleboďárce pravidelnou oficiální korespondenci s některými osobami, zajišťovat styk se státními, zemskými a samosprávnými úřady, dodávat informace a komunikovat s advokáty v rámci nesčetných soudních konfliktů, ale také zajišťovat chod šlechtického dvora, udržovat kontakt s hejtmany a pomocnými úředníky jednotlivých panství a tak podobně. Ze všech těchto důvodů měly záznamy pro něj osobně i nemalou praktickou funkci, protože se staly nezbytným pomocníkem při běžné agendě spojené s hofmistrovským postem.

9 Národní archiv Praha, Sběrka rukopisů B, inv. č. B 90 (opisy let 1726, 1729, 1731–1733, 1735, 1737), a inv. č. B 90a (opisy let 1740–1746).

10 Karel TŘÍŠKA, *František Antonín hrabě Špork*, b. m. 1939, 2. vydání b. m. 1940.

11 Městské muzeum Dvůr Králové nad Labem, sign. PT 9094 (přepisy a překlady kalendářů z let 1726, 1729, 1731–1734, 1740–1742). V pozůstalosti Tomáše Halíka se zachoval dopis s datem 11. 4. 1927, v němž známý královédvorský milovník regionální historie a přírodovědec Alois Zlatník oznamuje Halíkovi, že získal „*onoho studenta*“ (patrně jde o tehdy třiatřicetiletého Karla Tříšku) jako dobrovolníka za stravu a byt („*jinak za práci nic nežádá*“) k opisu Seemanových deníků, „*an bychom jinak opsání nedocílili*“. SOKA Trutnov, Tomáš Halík, sign. II b 1, kart. 1.

12 Pavel PREISS, *Boje s dvouhlavou saní: František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*, Praha 1981. My ale citujeme z druhého, upraveného vydání, jež vyšlo jako TÝŽ, *František Antonín Špork a barokní kultura v Čechách*, Praha – Litomyšl 2003, s. 51.

Po roce 1738 v souvislosti se smrtí hraběte Šporka a nástupem nové vrchnosti však nastává v obsahu zaznamenávaných témat zásadní změna, respektive některé dříve frekvencované typy informací se stahují do pozadí (reprezentativní aktivity, společenské dění na šlechtickém dvoře), jiné doposud nepřítomné či ignorované se naopak přidávají.

Byť celkový Šporkův osobní přístup k Seemanovi byl mírně řečeno arogantně majetnický, na základě charakteru zápisků se můžeme oprávněně domnívat, že hofmistr Seeman byl hraběti Šporkovi neustále nablízku, a to až do té míry, že měl přístup i k poměrně intimní sféře šlechticova života. Podrobné líčení nemocí a tělesných neduhů Františka Antonína Šporka, včetně diagnostikování jejich vnějších projevů, tomu zřetelně napovídá. S novým panstvem však již podle všeho nebyl Seeman v tak těsném kontaktu. František Karel Swéerts-Sporck a tím méně pak jeho manželka Anna Kateřina již hofmistrovým zápiskům zdaleka nedominují tak jako v případě jejich zemřelého předchůdce. Zprávy společenského druhu o hraběcím páru Seeman píše již evidentně z mnohem většího odstupu a nejčastěji se omezují na to, zda a kde bylo panstvo na mši, zda u nich někdo obědval, případně zda někam cestovali. Větší pozornost si hrabě Swéerts-Sporck získává tehdy, když vstupuje do Seemanova pracovního obzoru. Nejčastěji pak hofmistr spolu s hrabětem, případně sám, vykonává inspekční cesty po panství, po dvorech, polích, dohlíží na zemědělské stavby a podobně. Právě poznámky o hospodářsko-zemědělských záležitostech dominia a zprávy o ekonomickém chodu panství patří k nejvýraznějším a nejfrekvencovanějším novým tématům, které do struktury zápisků v souvislosti se zcela jinými osobními prioritami Františka Karla Swéerts-Sporcka vstupují.

Není ani zřejmé, zda ze strany vrchnosti přetrvával příkaz k vedení kalendářových záznamů, nebo zda v nich Seeman pokračoval spíše z určité setrvačnosti pramenící z dlouhodobého zvyku. Pravda bude, jak už to bývá, asi někde uprostřed, ostatně i charakter zápisků tomu odpovídá: Do běžné a pokračující úřední agendy (komu a v jaké věci psal, s kým jednal, za kým jel apod.) se čím dál více zapojují i poznámky osobního charakteru, ať už jde o jeho soukromé cesty za švagrovou a rodinou, popisy synových návštěv nebo, a to možná nejvýrazněji, reflexi jeho vlastního zhoršujícího se zdravotního stavu a různých projevů fyzických obtíží.

Ptáme-li se po motivaci vedení zápisů ze strany autora, bude zřejmě různorodá a jen s obtížemi jednoznačně definovatelná, ostatně stejně jako zápisky samotné. Na počátku podle všeho stála vůle vrchnosti, která v hofmistrových záznamech viděla další vítaný zdroj informací o vlastních aktivitách. O tom, že zápisy byly původně obligatorní, svědčí i to, že se svazky kalendářů do dnešních dní dochovaly v bývalé hraběcí knihovně. Kalendáře ani zápisy v nich tedy nebyly osobním majetkem Seemanovým, ale zdá se, že je odevzdával zpět vrchnosti. Postupem času se však z takovéto formy denních poznámek vyvinula velmi účinná pomůcka pro vykonávání svěřené úřední agendy, proto se v nich

pravidelně objevují poznámky kancelářského typu a proto se vedení každodenních zápisů stalo pro Seemana doslova běžnou rutinou. Patrně i z těchto důvodů pokračoval v zažité praxi i po roce 1738, kdy se jeho vztah k panstvu zřetelně mění a rozvolňuje. Zajímavé v této souvislosti je, že bezprostředně po Šporckově smrti pravděpodobně ve vedení zápisů pokračovat nechtěl. Dokladem toho může být fakt, že rok 1739 (připomínáme, že rok 1738 je ztracený) obsahuje zápisy pouze z posledního týdne měsíce dubna (účetní termín na sv. Jiří) a pak až od 5. prosince. Seeman tehdy zřejmě seznal, že to bude v nastalé situaci – rozbíhal se velký spor s paní Obernitzovou a on byl povolán k soudu jako svědek – zase velmi praktické a výhodné. Každopádně v následující době se charakter jeho zápisů opravdu mění, když nabývají na větší výraznosti některé další rysy záznamů, zejména pak jejich „osobnější“ charakter.

O projektu

V roce 2009 vznikl na Fakultě filozofické Univerzity Pardubice několikačlenný pracovní tým, který s podporou juniorského badatelského grantu Grantové agentury Akademie věd České republiky připravuje ediční zpřístupnění kalendářových poznámek hofmistra Seemana.¹³ S přihlédnutím k interdisciplinárním možnostem využití pramene byl od počátku kladen důraz na mezioborové složení týmu tak, aby byla pokryta základní škála obsažených témat. Zástupci sedmičlenného kolektivu profesně reprezentují jak klasickou historii (Jiří Kubeš, Jindřich Kolda, Vítězslav Prchal), historii s důrazem na dějiny knižní kultury (Ladislav Svatoš), tak dějiny umění (Martin Pavlíček) a germanistiku (Soňa Černá, Pavlína Kleiberová). Vypovídací možnosti Seemanových diaríí jsou však mnohem bohatší (o čemž ostatně svědčí i studie v první části tohoto čísla), proto výzkumný tým již od prvopočátku spolupracuje s dalšími externími specialisty (např. v oboru dějin farmacie nebo historické klimatologie).

Základním cílem projektu je příprava komentované zrcadlové česko-německé edice Seemanových zápisů. Starší Halíkovy opisy nepokrývají všechny dnes známé svazky, navíc vznikly vlastně jen jako pomůcka ve formě pracovních podkladů pro další výzkum. Vzhledem k době jejich vzniku logicky nereflktují moderní vědecké zásady transkripce raně novověkých německých textů a nejsou vždy stoprocentně spolehlivé. Z toho důvodu byly vypracovány zcela nové přepisy všech kalendářových poznámek a nyní probíhá jejich překlad do češtiny.

¹³ Grantový projekt GA AV ČR č. KJB808160903 „Zápisky Tobíaše Antonína Seemana, hofmistra hraběte Šporcka, z let 1730 až 1747 – komentář a vědecká edice“, doba realizace 2009–2011.

Mohlo by se zdát, že příprava takové edice je dnes věcí již více méně zbytečnou. Vždyť záznamy Tobiáše Antonína Seemana rozhodně nejsou ve vědecké obci neznámým pramenem. Naopak – všechny velké monografie o Františku Antonínovi Šporkovi potažmo o umělcích v jeho službách (Gustav Eduard Pazaurek, Tomáš Halík, Ernest Back, Karel Tříška, Pavel Preiss, Jiří Šerých)¹⁴ si bez Seemanových zápisků nelze představit. Jejich dosavadní využití se však z velké části omezovalo jen na ilustrativní vytěžení zajímavostí ze života hraběte Šporka, zaměřené primárně na vztah hraběte s nejnvýznamnějšími umělci v jeho službách. Téměř dokonale pak bylo opomenuto období let 1740–1747, kdy Seeman po smrti Františka Antonína Šporka přesídlil s dvorem Šporkova dědice Františka Karla Rudolfa Swéerts-Sporcka z Kuksu na zámek v Lysé nad Labem a další rezidence.

Na základě průběžných pracovních výsledků jsme přesvědčeni, že důkladná analýza takto informačně bohatého a chronologicky unikátně uceleného pramene souvisle pokrývajícího téměř 20 let přinese celou řadu nových poznatků z oblasti barokního šlechtického mecenátu, výzkumu raně novověkých dvorů, ekonomiky šlechtického velkostatku (jak ukazují poznámky právě ze swéerts-sporckovského období), dějin každodennosti, dějin kultury a celé řady dalších aspektů ze života aristokracie první poloviny 18. století, případně pomůže revidovat některé starší teze nejen šporkovského bádání. Ediční zpřístupnění tak závažného pramene navíc budou moci využít badatelé i mnoha dalších společenskovědních disciplín – vedle historie a dějin umění i dějin cizojazyčné bohemikální literatury, dějin divadla, dějin hudby, dějin kultury, mentalit atd.

Rovněž očekáváme, že existence dostupné edice záznamů hofmistra Seemana by mohla znamenat posun v dosavadním dobře etablovaném (ale také svým způsobem zakonzervovaném a jasně vymezenými mantinely daném) šporkovském bádání rozšířením záběru na dědice této mimořádně významné osobnosti. Tím, že pomůže zmapovat jejich životní styl a priority, zasadí doposud spíše izolovaně vytvářený historiografický obraz Františka Antonína Šporka do širšího kontextu jeho vlastních pokračovatelů, což by mj. mohlo vést k užitečnému náhledu na Šporkův odkaz v novém světle a skrze něj i k revizi některých starších tezí, tradičních interpretací a zatím neotřesitelných závěrů. Zdá se, že některé studie v tomto čísle časopisu již takový posun zřetelně naznačují.

Zatímco Seemanovy zápisky si již své místo v profesním hledáčku několika generací badatelů získaly, o osobě jejich autora to zatím tvrdit nelze. Jeden z prvních úkolů, před který byl výzkumný tým postaven, proto spočíval v tom, pokusit se co možná nejdetailněji zrekonstruovat důležité mezníky života samotného Tobiáše Antonína Seemana a vy-

14 G. E. PAZAUREK, *Franz Anton Reichsgraf von Sporck*; T. HALÍK, *Hrabě František Antonín Sporck: Kuks za jeho doby*; Ernst BACK, *Vom Grafen Sporck*, Mitteilungen des Heimatmuseums Kukuš a. E., 3. Folge, Kukuš 1937; K. TŘÍŠKA, *František Antonín hrabě Špork*; P. PREISS, *František Antonín Špork*; Jiří ŠERÝCH, *Michael Rentz fecit: Michael Jindřich Rentz, dvorní rytec hraběte Šporka*, Praha 2007.

vést z příšeří zmizelých dní na světlo dnešního světa osudy muže, bez jehož ruky by zkoumané záznamy ani neexistovaly.

O Seemanovi

Základní informace o Seemanovi shrnul ve své monografii Pavel Preiss,¹⁵ od té doby však k jejich doplnění, resp. korekci, nedošlo. Teprve v souvislosti s prací na kritické edici Seemanových kalendářových zápisů se objevily další informace, jež mohou dokreslit situaci v jeho rodině, a byl podniknut i systematický výzkum matričních záznamů,¹⁶ který odhalil dosud neznámá data a pomohl korigovat tradované nepravdivé údaje o jeho původu a datu narození.

V současné době tedy víme, že Seeman se narodil na počátku ledna (křest proběhl 3. ledna) roku 1679 v severočeských Valkeřicích a bylo mu dáno jméno Tobiáš Josef Antonín (Tobias Josef Anton).¹⁷ Rodiče se jmenovali Jindřich (Heinrich, cca 1630–1693) a Eva, rozená Sanderová, oba pocházeli z Valkeřic. V souvislosti s pozdější Tobiášovou kariérou je zajímavé, že jeho matka vyrostla v rodině místního učitele („*schulmeister*“). Seeman rozhodně nebyl jediným potomkem svých rodičů, protože se brali již v lednu 1660¹⁸ a protože měli v následujících letech včetně Tobiáše jedenáct dětí (šest chlapců a pět děvčat).¹⁹ Zde je nutné také zmínit, že nejmladší Tobiáš v podstatě neměl naději na

15 P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 51, 492 (pozn. 67). Naopak Heinrich BENEDIKT, *Franz Anton Graf von Sporck (1662–1738). Zur Kultur der Barockzeit in Böhmen*, Wien 1923 o Seemanovi v podstatě nepíše (rejstříkové heslo na s. 465 obsahuje jen devět položek), protože mu byly hlavním zdrojem informací koncepty Šporkových dopisů, a ne Seemanovy kalendářové zápisy.

16 Pro tento účel byly prozkoumány především matriky z farních úřadů Lysá nad Labem (zde Seeman dlouho žil a nakonec i zemřel), Poděbrady (zde měl Seeman podle kalendářových zápisů příbuzenstvo ze strany své manželky), Choustníkovo Hradiště (zde Seeman působil zejména ve dvacátých a třicátých letech), Konojedy a Valkeřice (odtud pocházela jeho rodina). Za pomoc při hledání v matrikách Choustníkovy Hradiště autoři děkují Mgr. Martinu Paukrtovi ze Státního oblastního archivu v Zámrsku.

17 Preiss klade jeho narození – neznámo proč – do roku 1673. Matriční zápis však vypovídá jasně: viz SOA Litoměřice, FÚ Valkeřice, sign. 176/2, matrika narozených, oddaných a zemřelých 1675–1760, s. 17, zápis z 3. 1. 1679: „*Die 3 [Januarius 1679] idem baptizavi inf[ant]em in Algersdorf] natum ex Henrico Seeman et Eva, cui n[o]m[en] inpositum Tobias, patrini fuerunt J[oh]a[nne]s Franz Villieg ex Schoka, Georgius Heller iudex et Dorothea Gleizin.*“

18 SOA Litoměřice, FÚ Valkeřice, sign. 176/1, matrika narozených, oddaných a zemřelých 1610–1675, fol. 210v, zápis z 13. 1. 1660: „*Den 13. Januarius. Ist Heinrich Seeman deß Hansß Seemans eheleiblicher sohn zu Allgerßdorff mitt jungfrau Eva George Wencß Sanders schulmeisters eheleiblichen tochter auch zu Allgerstorff ehelich copuliret und getreuet worden.*“ Tobiášův děd Jan (Hans) Seeman zesnul již 10. 1. 1670, takže se s ním nemohl setkat. Tamtéž, fol. 263r.

19 Jednalo se o tyto sourozence (údaj v závorce označuje datum křtu): Kateřina (20. 9. 1660), dvojčata Eva a Anna (11. 12. 1662, zesnuly již 15. 12. 1662), Jindřich (12. 12. 1663), Kryštof (6. 4. 1666), Jan Jiří

to, že zdědí otcův grunt, proto bylo nutné, aby si našel jiné živobytí. Je zřejmě logické, že směřoval do panské služby, zvláště když pocházel z jazykově německého prostředí (přesně naopak, než se domníval Pavel Preiss)²⁰ a se svou vrchností se tak mohl dobře domluvit. Češtinu, kterou prokazatelně v dospělosti vládnul, se tedy musel teprve učit, a to pravděpodobně na počátku své služby u Františka Antonína Šporka (zřejmě po roce 1700, když již pobýval častěji v Lysé nad Labem ve středních Čechách).

Kdy přesně se dostal do Šporkových služeb a jakými funkcemi prošel, než se stal kapelníkem jeho souboru, není známo, traduje se, že začínal v nižších úřednických funkcích na statku Valkeřice.²¹ Sám v jednom kalendářovém zápisu z roku 1735 naráží na to, že u Františka Antonína působí již 45 let,²² což by znamenalo, že byl přijat již v roce 1690 jako jedenáctiletý chlapec. Jiné doklady o tom nemáme, ale vypadá to, že ještě v roce 1699 působil v místě svého rodiště.²³ Někdy krátce potom se ale musel dostat ke dvoru hraběte Šporka, snad se s Františkem Antonínem seznámil při některém z jeho pobytů v Konojedech či Valkeřicích, protože v září 1705 je poprvé uveden jako svědek křtu v Lysé nad Labem, v prosinci téhož roku se tak stalo podruhé a v obou případech se křestního rituálu zúčastnil spolu s členy rodiny Šporků a významnými osobami od dvora či z města.²⁴

Itinerář hraběte Šporka z období před Seemanovými kalendáři není jednoduché zrekonstruovat, nicméně dosavadní sondy přesvědčivě poukazují na určitou zažitou pravidelnost sezónních pobytů na několika sekvenčně se střídajících místech v rámci rezidenční sítě. Svůj význam v migraci Šporkova dvora měl i každoroční několikátýdenní

(18. 11. 1668, zesnul 9. 4. 1689), Marie (26. 3. 1671), Ludmila (11. 4. 1673, zesnula zřejmě již 11. 6. 1673), Daniel (26. 7. 1674), Kašpar (10. 9. 1676) a nakonec přišel Tobiáš (3. 1. 1679). Ze Seemanových bratrů založili rodiny ve Valkeřicích prokazatelně pouze dva – Kryštof a Daniel. Všechny údaje pocházejí z SOA Litoměřice, FÚ Valkeřice, sign. 176/1 a 176/2.

20 P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 51. Rozhodně tedy není možné používat českou podobu jména Zeman, vždyt Valkeřice obývali lidé, jejichž rodným jazykem byla němčina. Svědčí o tom i nejčastější příjmení v této vesnici: Böhme, Eiselt, Glanz, Heller, Hille, Illman, Kalfus, Klein, Krummholz, Röllig, Rösler, Strobach či Werner. Někteří příslušníci těchto rodin se též dostali do panské služby a usadili se pak třeba v Lysé nad Labem.

21 Vítězslav PRCHAL, *Odtažený glosátor. Slezské války v diariích Tobiáše Antonína Seemana, hofmistra hraběte Swéerts-Sporcka*, in: Týž a kol., *Mezi Martem a Memorií. Prameny osobní povahy k vojenským dějinám 16. – 19. století*, Pardubice 2011, s. 75–92, zde s. 81.

22 Viz kalendářový zápis z 6. 3. 1735. Odvolává se na něj i P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 51.

23 Tomu by nasvědčoval jeden záznam z matriky z Konojed, kde je ke dni 11. 2. 1699 uveden jako svědek křtu Andrease Menschiga „*Tobias Seeman ex Algersdorff*“ (kmotrem byl obroční písař z Konojed Jan Jakub Jeschke). Srov. SOA Litoměřice, FÚ Mukařov, sign. 121/1, s. 63.

24 Dne 6. 9. 1705 se křtila Marie Anna Rosalia Klepítková, jež pocházela z rodiny bohatých měšťanů z Lysé. Kmotrou jí byla Šporkova dcera Anna Kateřina a jedním ze dvou svědků byl „*p. Tobias Zeman*“. Dne 9. 12. 1705 pak proběhl křest Marie Alžběty Kučerové, jejíž kmotrou se stala dvorní dáma Šporkovy manželky Marie Alžběta Miseroniová z Lisonu a svědky manželka vrchního hejtmána Judita Kalinová, Kateřina Klepítková, Jan Menšík a „*urozený pan Tobias Seemann*“. SOA Praha, FÚ Lysá nad Labem, sign. 3, fol. 32v a 33r. Seeman se pak vyskytuje v křestních matrikách v Lysé jako kmotr či svědek ještě v dubnu 1707, v září 1708, prosinci 1710 či říjnu 1714.

podzimní pobyt na loveckém zámečku ve Valkeřicích, což dobře ladí k předpokladu, že právě tady si mohl hrabě všimnout schopného poddaného a „vytáhnout“ si mladého Seemana na hierarchicky významnější pozici ve své blízkosti.²⁵

František Antonín Špork se na počátku 18. století ještě poměrně pravidelně pohyboval mezi svými venkovskými statky a Prahou, přičemž jeho nejvýznamnější rezidencí byla Lysá nad Labem, a tak se nelze divit, že se Seeman v roce 1706 oženil a že si našel manželku právě v okolí Šporkova hlavního sídla. Jeho vyvolenou se stala Barbora Ester Františka Žehuňská z komorního města Poděbrady.²⁶ Je možné, že Seeman ji poprvé spatřil v severočeských Konojedech, kde je doložena v lednu 1703 jako kmotra dcery místního hejtmana.²⁷ Přítomnost svobodné osoby ženského pohlaví tak daleko od domova lze vysvětlit snad jen tím, že patřila k fraucimoru Šporkovy manželky a spolu s ním právě pobývala na tomto venkovském panství. Ve fraucimoru si ji pak Seeman mohl vyhlédnout, a protože se těšil přízni hraběte, musel se Žehuňským jevit jako výhodná partie.²⁸

Se svou ženou Barborou Žehuňskou, jež musela zemřít před rokem 1726 (v kalendářích o ní není ani slovo), měl Seeman určitě nějaké děti. Pavel Preiss uvádí, že se jednalo o dva syny, kteří se jmenovali Otto a Jindřich.²⁹ Jejich data a místa narození (Praha?) se sice dosud nepodařilo zjistit, museli ale spatřit světlo světa okolo roku 1710.³⁰ Když porovnáme zmíněné informace se Seemanovými kalendářovými zápisy, zjistíme, že v nich pravidelně vystupuje pouze jeden jeho syn, a to František. Pod tímto křestním jménem

25 Nejvíce údajů o pohybu Františka Antonína Šporka přináší kopie jeho korespondence pro léta 1705–1710. Z datování odeslaných dopisů vcelku přehledně vyplývá, že do Valkeřic jezdil pravidelně na několik dní až týdnů (nejdelší souvislý zaznamenaný pobyt trval téměř dva měsíce) v průběhu podzimní lovecké sezóny mezi zářím a listopadem. Viz NA Praha, Sběrka rukopisů A, inv. č. 475, sign. 62 A5, *Verschiedene Brieffe, Memorialia, Kay[serliche] Rescripta, Foundationes etc.* ab Anno 1705, 1706, 1707, 1708. Zjištěná roční doba nejčastějších pobytů na Valkeřicích koresponduje s tvrzením Pavla Preisse, že jinak opomíjenou lokalitu hrabě vyhledával zejména díky okolnímu terénu příhodnému pro jeho oblíbený lov a čížbu, pročež zde nechal vystavět „*proslulé čihadlo*“. Srov. P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 47.

26 SOA Praha, FÚ Poděbrady, sign. M 15–1/4, fol. 285v, nedatovaný zápis z podzimu 1706: „*Pan Dobis Seman s Barborou po neb[ožtíku] p[anu] Žehunském. T[estes]: Ur[ozený] pan Jan Žešunský, uroz[ený] p[an] Frant[išek] Lugdman, p[an] Zik[mund] Zarynský.*“

27 SOA Litoměřice, FÚ Mukařov, sign. 121/1, s. 76: Dne 29. 1. 1703 se křtila Barbora Alžběta, dcera konojedského hejtmana Jana Fridricha Bartsche. Kmotra je v matrice zapsána slovy: „*nobilis virgo Barbara Esthera Francisca consultissimí D[omi]ni Georgy Adalberthi Žehunsky filia ex Podiebradt.*“

28 Podobně dopadl Šporkův sekretář Jiří Kryštof Scheffknecht, jenž si v roce 1709 vzal další členku hraběnčina fraucimoru, již zmiňovanou Marii Alžbětu Miseroniovou z Lisonu. Srov. P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 48–49 (mimoходом, dvě z jejich dětí se narodily při pobytech Šporkova dvora v květnu 1710 a červnu 1712 v Konojedech).

29 Tamtéž, s. 492, pozn. 67.

30 V matrikách farnosti Mukařov, Choustníkova Hradiště, Lysé nad Labem ani Poděbrady jejich křty uvedeny nejsou, Tobiaš se zřejmě v době jejich narození pohyboval se dvorem hraběte Šporka v Praze.

jej Tobiáš uvádí až do listopadu 1731, posléze však vstoupil do cisterciáckého kláštera v Sedlci u Kutné Hory a obdržel řádové jméno Otto.³¹ Otec jej pak důsledně označoval jako „*frater Otto*“, od roku 1735, kdy byl vysvěcen knězem, pak „*pater Otto*“ (výjimečně se zápisy mihne termín „*mein geistlicher sohn*“) a setkával se s ním zřejmě pravidelně jednou ročně.³² O žádném dalším svém potomkovi se v kalendářích Seeman nezmiňuje. Jen jednou se v zápisech mihne jméno Jindřich (Henrich) Seeman, pisatel se vůči němu ovšem žádným způsobem nevynezuje, pouze uvádí, že tento muž odjel do Lysé nad Labem.³³ Pavel Preiss píše, že Jindřich Seeman, kterého považuje za Tobiášova syna, se usadil v Lysé nad Labem, kde si v roce 1735 postavil domek.³⁴ V podstatě shodnou informaci publikoval již Josef Vojáček (Preiss využil jiný zdroj), ovšem nečiní žádnou zmínku o tom, že by se jednalo o Seemanova syna.³⁵ Na místě je tedy možná pochybnost, zda vůbec byl tento Jindřich Tobiášovým potomkem, zda to nebyl spíše jeho synovec.

Z příbuzenstva se Seeman podle zápisů v kalendářích nejčastěji stýkal se svou švagrovou, vdovou Magdalenou Sodomovou z Poděbrad a několikrát jsou zmíněni též švagr František Žehuňský a „*fraumahn*“ Lodgmanová (zřejmě podruhé vdaná Seemanova tchyně) a její děti. Všichni patřili mezi elitu komorního města Poděbrady a Lodgmanové z Aueny dokonce náleželi mezi rytířské rody.³⁶ Tobiáš je většinou zmiňuje v souvislosti s úvěrovými operacemi, protože prokazatelně všem vypůjčil ve třicátých letech nějaké peníze a oni měli později problémy se splácením. Sám Seeman píše o tom, že Sodomové půjčil 550 zl, Žehuňskému 50 zl, jen u Lodgmanové neuvádí konkrétní částku. Na své příbuzné – dlužníky se také občas přijel podívat, protože v kalendářích se v podstatě

31 Že se původně jmenoval František, dokládá Seeman v kalendáři z roku 1730, zápis z 9. 10. (Tobiáš byl se synem v Sedlci a mluvil s opatem o přijetí svého syna do kláštera), dále srov. zápisy z 24. – 26. 11. (Seeman předal syna novicmistroví v Sedlci). Po ročním noviciátu František složil sliby a vstoupil 8. 12. 1731 do řádu. Srov. kalendář z roku 1731, zápis z 28. 11. Od té doby se o něm Seeman vždy zmiňuje již jen jako o bratru a posléze otci Ottovi.

32 V kalendáři z roku 1732 se nachází v seznamu adres na posledním místě též adresa na sedleckého profesora bratra Ottu, v roce 1735 si Seeman zase poznamenal, že jeho syn bude ordinován knězem a že ho prosí, aby mu přispěl na nový hábit (zápis z 5. 7., Seeman mu poslal 12 zl). Návštěvy otce Ottu u Seemana jsou doloženy v roce 1737 (20. – 22. 4, 17. – 20. 9., vždy v Lysé), v roce 1741 (zápisy z 26. – 28. 7., otec Otto se zúčastnil slavnostního vysvěcení nového farního kostela v Lysé nad Labem, Tobiáš mu věnoval 6 zl), v roce 1742 (20. – 28. 9. pobýval otec Otto na Novém Berštejně, Seeman mu věnoval 8 zl, zdobenou tabatěrku a – nerad – knihu o eremitech), v roce 1743 (7. – 10. 10. byl otec Otto opět na Novém Berštejně a pak pokračoval do Oseka) a taktéž v roce 1745 (11. – 13. 3. v Lysé) a 1747 (12. – 13. 9. opět v Lysé).

33 Zápis z 20. 7. 1737: „*Den 20.ten Frühe der Henrich Seeman mit der lißauer fuhr nebst einigen verschlägen mit lißauer zin und andern mobilien vorausß auff Lißa abgereist.*“

34 P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 492, pozn. 67.

35 Josef VOJÁČEK, *Lysá nad Labem. Grunty, domky a jejich majitelé*, Lysá nad Labem 1936, s. 354. Autor pouze přidává, že Jindřich byl v roce 1735 (když grunt kupoval) ženatý se Sibylou Burdinovou.

36 Rod pocházel údajně z Irska a do Čech se dostal na počátku 17. století. Srov. Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, Díl I, Praha 2008, s. 574–575.

každoročně objevuje jeden krátký, většinou podzimní pobyt v Poděbradech.³⁷ Do Seemanovy přízně patřil zřejmě i kukský malíř Andres Seeman, který je v diářích zmiňován coby „*Andres mahler*“ zejména koncem října 1747 v souvislosti se svými zakázkami. Jeho manželku Barboru, nevlastní dceru šporkovského rytce Michaela Jindřicha Rentze, označuje Seeman jako „*meine mahm*“.³⁸

Tobiášův sňatek, příbuzenstvo, vzestupná kariéra, síť přátel mezi úředníky i majetek³⁹ – to vše jej postupně odtrhlo od severočeských kořenů a pevněji připoutalo ke statkům Františka Antonína Šporka a jeho dědiců. Většinu času tedy prožil se zvláštním hrabětem v Kuksu, kde působil dlouhý čas jako kapelník jeho hudebního tělesa (je i autorem několika šporkovských skladeb) a od dubna 1726 mu sloužil jako hofmistr dvora. Ve stejné funkci pak přešel ke dvoru Šporkových dědiců Františka Karla Swéerts-Sporka a jeho ženy, kteří trávili většinu svého času ve čtyřicátých letech v Lysé nad Labem či na jiném venkovském panství. V Lysé pak Seeman – vdovec, otec a bilingvní úředník, jenž strávil přes půl století v panské službě, – svůj dlouhý a plodný život zakončil. V tamější matrice stojí: „16. dyto [ledna 1750] v Lysý umřel dvě hodiny po půlnoci a 19. týhož byl pohřbenej v sklýpku panským v starým kostele pan Tobiáš Antonín Seeman, zasloužilej šporkovský i taky sweertsovský hofmistr [...] 71 [let].“⁴⁰

Tehdy započal „druhý“ Seemanův život. Vzpomínky obyvatel Lysé nad Labem i ostatních sídel rodu Swéerts-Sporků na tohoto muže vzal záhy čas, a protože byl posléze zbou-

37 Pobyt v Poděbradech jsou doložené v letech 1730 (26. 11.), 1732 (14. 10.), 1735 (17. – 19. 9.), 1737 (27. – 28. 9.), 1740 (18. – 22. 9.), 1741 (22. – 24. 10.), 1745 (26. 7.) a 1747 (18. 9.). Peripetie splácení dluhu 550 zl vdovou Sodomovou jsou následující: Na podzim 1741 mu slíbila, že do konce roku splatí 250 zl, peníze ale přišly až v lednu 1742 a jednalo se pouze o 150 zl. Ještě v létě 1745 si Seeman poznal, že mu švagrová stále dluží 250 zl a prý je slíbila vrátit do konce roku. Vzhledem k tomu, že to je poslední zápis, jenž se jí v kalendářích týkal, jeví se jako pravděpodobné, že dluh byl uhrazen.

38 Jako „*Andreas Seeman mahler*“ je malíř veden spolu s dalšími kukskými sloužícími v položce č. 128 („*Gnädiegt passirende monatliche allmoßen gelder*“) peněžního účtu hospitálního panství Hradiště a Heřmanice za rok 1743. SOA Zámorsk, Vs Choustníkovo Hradiště, kart. 1138, Geldt rechnung [...] auf der [...] hospital herrschafft Gradlitz undt Herzmanietz [...] Anno 1743. Šerých ho zná jako kmotra Ondřeje Seemana z hradištské matriky (která však neuvádí jeho profesi) a vyslovuje patrně mylnou domněnku, že by se mohlo jednat o syna našeho hofmistra – viz J. ŠERÝCH, *Michael Rentz fecit*, s. 273–274. Malířova manželka (Anna) Barbora, dcera rytce Montalegra z Norimberka a schovanka rytce Rentze, je zaznamenána v Seemanových denících už ve třicátých letech jako slečna (26. 12. 1731; 1. 2. a 25. 3. 1735) a poté až v roce 1747 (8. 2. a 23. – 25. 10.) hlavně v souvislosti se svým mužem – srov. tamtéž. Za tyto informace velmi děkujeme Jindřichu Koldovi.

39 Denní kalendářové zápisy nepřinášejí o Seemanově majetkové situaci v podstatě žádné informace. Z ojedinělých zmínek lze jen tušit, že nějaké to menší jmění během svého života nashromáždil. Svě švagrové – jak už víme – půjčil někdy ve třicátých letech 550 zl, ovšem musel mít více peněz, protože odjinud víme, že František Antonín Špork mu v roce 1722 daroval domek v Lysé nad Labem. Seeman jej sice dlouho nedržel, protože jej prodal v roce 1726 hraběti Černínovi, ale dostal za něj 860 zl. Srov. J. VOJÁČEK, *Lysá nad Labem*, s. 82.

40 Nedůsledně transliterovaný matriční zápis s evidentními chybami uvádí P. PREISS, *František Antonín Špork*, s. 492, pozn. 67. Originál viz SOA Praha, FÚ Lysá nad Labem, sign. M. 14–9/19, fol. 224.

rán i původní farní kostel, v němž byl Seeman pohřben, zůstaly nejtrvalejším pomníkem jeho bytí dochované kalendáře s jeho zápisy. Jen ony umožnily Gustavu Eduardu Pazaurovi seznámit odbornou obec s existencí hofmistra Seemana, a tak se Tobiáš Antonín už více jak jedno století znovu a zase objevuje v historických pojednáních. Do tohoto nekončícího řetězu se nyní přidáváme i my.

O devátém čísle časopisu *Theatrum historiae*

Jedním z výstupů prací na výše zmíněném grantovém projektu se stala vědecká konference s názvem *Barokní úředník a jeho šlechtic. Tobiáš Antonín Seeman, František Antonín Špork a jeho dědicové v polovině 18. století*. Konala se ve dnech 26. – 28. května 2011 v Pardubicích v prostorách zdejšího Východočeského muzea a jejím cílem bylo nejen představit první výsledky řešení projektu, ale zejména diskutovat o kontextech, v jejichž rámci lze životní osudy Seemana i jeho vrchností vnímat. Proto se akce zúčastnili nejen lidé, kteří se momentálně zabývají přímo bádáním o Františku Antonínu Šporkovi či jeho dědicích, ale také odborníci na dějiny barokní šlechty a jejího rozmanitého životního stylu (životní cykly, komunikační strategie, stavební aktivity, sbírky, hudba či správa panství). Někteří z nich byli organizátory osloveni, aby o svých tématech pojednali také písemně. Jejich texty pak prošly standardním dvojitým recenzním řízením a ty, které v něm uspěly, můžete nalézt v tomto monotematickém čísle časopisu.

Rozdělili jsme ho na čtyři části. Na začátku se nachází osm prací, jež bezprostředně souvisejí s Františkem Antonínem Šporkem, jeho dědici Františkem Karlem a Annou Kateřinou Swéerts-Sporckovými a Tobiášem Antonínem Seemanem jako úředníkem v jejich službách. Tyto příspěvky jsou z valné části založeny na výzkumu Seemanových kalendářových záznamů a ukazují tak různé možnosti jejich zhodnocení. Jiří Kubeš jich využívá k analýze průběhu pobytu hraběte Šporka ve Vídni v roce 1727, Vítězslav Prchal ke zrekonstruování itineráře Šporkových následovníků ve čtyřicátých letech 18. století, Radmila Pavlíčková rozebírá, jak Seeman reflektoval zdravotní stav a nemoci svého pána i své, Jan Munzar zase pojednal o tom, zda a jaký mají kalendářové záznamy význam pro historickou klimatologii. Zápisy Tobiáše Antonína ovšem slouží i Michaele Buriánkové k zrekonstruování průběhu soudního sporu mezi Swéerts-Sporcky a paní z Obernitz a odhalení role právníků a ostatních úředníků v tomto procesu. Využívá jich částečně také Ladislav Svatoš, aby ukázal, jak se Swéerts-Sporckové zasloužili o uvedení zbožné nadace Františka Antonína Šporka v Kuksu v chod. Seemanovy kalendáře ovšem nejsou jedinými prameny, které se dají k tématu využít, což skvěle ukazují Veronika Čapská, která se

věnuje cestě mladého Swéerts-Sporcka po jižní a střední Evropě v polovině 18. století a jejímu významu pro rodinu, a také Jindřich Kolda, jenž poukazuje na další prameny, jež dosud nebyly ve šporkovském bádání vytěženy.

Druhá část čísla je vyhrazena tématu, jež je s Tobiášem Antonínem Seemanem nerozlučně spjata, tj. úřednictvu té doby. Sedm otištěných příspěvků tentokrát nepojednává jen o první půli 18. století, ale svým chronologickým záběrem mapuje situaci vrchnostenských i jiných úředníků a služebníků v Čechách, na Moravě a také v Horních Uhrách od třicetileté války až na samý skloněk 18. věku. Třetí partie naopak obsahuje čtyři příspěvky, jež se na Seemanovu dobu dívají z hlediska vrchností a poukazují zejména na klíčovou roli komunikace ve společnosti šlechtických dvorů, komunikace, jejímiž neodmyslitelnými účastníky byli v různých funkcích také úředníci. Ve čtvrté a poslední části se pak oba světy – úřednický i šlechtický – zase těsněji propojují. V sedmi studiích se autoři věnují především způsobům sebe prezentace šlechty a úředníků, a to především na poli architektury a dalších výtvarných umění.

Na závěr budiž ještě učiněna krátká poznámka o zvolené formě psaní rodových jmen. Rozhodli jsme se v této úvodní studii i ve všech příspěvcích v první části tohoto čísla časopisu pro jednotné psaní jmen v podobě František Antonín Šporck a František Karel Swéerts-Sporck, resp. Anna Kateřina Swéerts-Sporck. Respektujeme tak v prvním případě tradici, jíž lze vysledovat v dosavadním česky psaném bádání. Až do 2. světové války se sice užívalo v případě Františka Antonína především původní německé formy Sporck,⁴¹ pak ale vydal své dílo Karel Tríska (1939, 1940) a od té doby mezi Šporkovými monografisty převážila česká forma Šporck, kterou v češtině (nikoliv však v němčině) ctíme i my.⁴² Německá varianta nevymizela, užívají ji ale jen někteří autoři dílčích studií. V případě dědiců Františka Antonína je situace poněkud jiná, protože se jim dosud nedostalo takové pozornosti badatelů. V nemnohých českých studiích, které se jich týkají, se nacházejí

41 T. HALÍK, *Hrabě František Antonín Sporck a Kuks za jeho doby*. Srov. také Václav NOVÁK, *Frant. Antonín hrabě Sporck jako hospodář a vrchnost panství Choustníkova Hradiště*, Časopis pro dějiny venkova 25, 1938, s. 16–37, 77–89, 157–163, 202–210.

42 Mezi prvními používal počestěnou variantu František Michálek BARTOŠ, *Osud hraběte F. A. Šporcka*, in: Českou minulostí. Práce věnované Václavu Novotnému jeho žáky k šedesátým narozeninám, Praha 1929, s. 293–309. Dále srov. Karel TRÍSKA, *František Antonín hrabě Šporck*; Ladislav KOTEK, *Rod hrabat Šporcků, Krnsko 1947*; P. PREISS, *Boje s dvouhlavou saní*; TÝŽ, *František Antonín Šporck*; D. Ž. BOR (= Vladislav Zadrobílek), *František Antonín Hrabě Šporck, významný mecenáš barokní kultury v Čechách*, Praha 1999; J. ŠERÝCH, *Michael Rentz fecit*.

v podstatě vyváženě dvě formy jejich jména, a to Swéerts-Sporck⁴³ a Sweerts-Šporck.⁴⁴ Protože v tomto případě není jasně stanovitelná převažující tradice a protože nechceme nadále rozšiřovat počet počestěných rodových jmen ani jejich česko-německých hybridů, rozhodli jsme se postupovat opačně než u Šporcka a zachovat i v češtině původní německou formu Swéerts-Sporck.

Zusammenfassung

Tobias Anton Seeman und seine Kalendereinträge aus den Jahren 1726–1747

Diese Studie beschäftigt sich mit den aus den Jahren 1726–1747 stammenden Kalendereinträgen von Tobias Anton Seeman, Hofmeister von Franz Anton Sporck und Franz Karl Swéerts-Sporck. Sie stellt fest, dass die Einträge in den Druck Neuer Prager Titular und Logiaments-Kalender zu Ehren des H. Wenceslai ... eingetragen wurden. Nach dem jetzigen Stand der Forschung sind 17 Jahre (1727, 1730–1733, 1735, 1737, 1739–1747) im Original erhalten geblieben, drei Jahre (1726, 1729 und 1734) sind aus späteren Abschriften bekannt und nur drei weitere (1728, 1736 a 1738) hält man zur Zeit für verloren. Die Autoren stellen ein Projekt vor, das an der Universität Pardubice in Zusammenarbeit mit zwei weiteren Institutionen durchgeführt wird und dessen Ziel es ist, diese Kalendereinträge aus insgesamt 20 Jahren wegen ihrer Geschlossenheit und außerordentlicher Aussagekraft in der Form einer modernen kritischen bilingualen Edition der

Öffentlichkeit zugänglich zu machen. Die Studie beinhaltet auch den Versuch um ein Biogramm des Autors dieser täglichen Einträge, Tobias Anton Seemans (1679–1750), der 60 Jahre lang in den Diensten Franz Anton Sporcks und seiner Erben wirkte. Die Autoren zeigen, wie der im nordböhmisches Valkeřice (Algersdorf) gebürtige Seeman nach Mittel- und Ostböhmen auf die Anwesen der Familie Sporck in Lysá nad Labem (Lissa an der Elbe) und Kuks (Kukus) gelang, sie zeigen sein familieräs Umfeld auf und erkunden seine Karriere in Diensten der Sporcks ab. Schließlich wird das Konzept der monothematischen neunten Nummer der Zeitschrift *Theatrum historiae* vorgestellt, welche sich nicht nur mit Tobias Anton Seeman und seinen Herren, sondern auch allgemein mit den Beamten, dem Adel und dessen Repräsentationsaktivitäten im Zeitalter des Barock beschäftigt.

43 Josef HANZAL, *Významný zemědělský ekonom 18. století F. K. Swéerts-Sporck*, Vědecké práce Zemědělského muzea 20, 1980, s. 85–99; P. PREISS, *František Antonín Šporck*, rejstříkové heslo na s. 597 (autor je ale nedůsledný – používá jak jméno František Karel Swéerts-Sporck, tak variantu Anna Kateřina Swéerts-Šporcková).

44 Josef HAUBELT, *České osvícenství*, Praha 1986, s. 144–151; Václav PITUCHA, *Rodinný archiv Šporcků*, Sborník prací východočeských archivů, 2005, sv. 10, s. 237–273.